

II.

Az egyház szenvedése a Jelenések könyvében

1. A gyülekezet szenvedéseinek alapvonásai

A Szentírásban Krisztus testének, az egyháznak megnevezése rendkívül gazdag, leginkább mégis három név váltja egymást: egyház, gyülekezet, Isten népe. A Jelenések könyvében az eklézsia szó hússzor fordul elő gyülekezet fordításban. Kétségtelen, hogy az előbbi két név konfesszionálódott. Az „egyház” a köztudatban inkább a történelmi egyházat jelenti, míg a „gyülekezet” megjelölést a neoprotesztáns felekezetek használják szívesebben. A kifejezések ugyanazt a valóságot jelölik: a Krisztusban öröklétre elválasztott sereget. Jelen előadásunk megszabott keretei között nem tartozik feladataink közé annak boncolgatása, mit ért a teológiai nyelv a Krisztus-test (*corpus christianorum*) és az elválasztottak gyülekezete (*coetus electorum*) alatt.

Krisztus testének a szenvedéséről szóló fejezetünket a következő igével vezetjük be: „Ha vele együtt szenvedünk, vele együtt is dicsőülünk meg.” (Róm 8,17)

a) A szenvedés a gyülekezet *lényegi tartozéka*. Nem rendkívüli, szezon jellegű, nem a történelem időjárása szerinti, hanem állandó és folyamatos. Külső megnyilvánulásaiban, intenzitásában lehetnek kisebb vagy nagyobb eltérések, jellegénél fogva azonban megkülönböztethetjük a külső okra visszavezethető vagy a „gyülekezeti”, zsinagoga-

lis, illetőleg vallási jellegű szenvedés-formákat, amiképpen Jézus maga figyelmeztet erre:

1. „a *törvényszékeknek* adnak át titeket, és gyülekezetekben vernek meg titeket”;

2. „és *helytartók* és királyok elé állítanak én-érettem”;

3. „halálra fogja pedig adni *testvér testvérét*, atya gyermekét, és magzatok támadnak szülők ellen és megöletik Őket”. (Mk 13,9.12)

Isten népének szenvedése hármas jellegű: vallási, állami és családi. Isten gyülekezetének viszonya a szenvedéshez csak akkor egészséges, ha nem a „világ” oldaláról szemléli önnön sorsát, hanem Isten *kegyelmi adományának és rendelkezésének* fogja fel: „néktek *adatott* az a kegyelem” (Fil 1,29); és „senki meg ne tántorodjék ama szorongatások között; mert timagatok tudjátok, hogy mi arra rendeltettünk”. (1Thessz 3,3) A szenvedéssel kapcsolatos kérdés nem a szenvedés *arányával* van összefüggésben, hanem a szenvedés *minőségével*. Ez alatt azt értjük, hogy nem minden Krisztusért való szenvedés Krisztus-szerű, krisztusi szenvedés. Amint a hit csak akkor valódi, ha Jézus hitéből való hit (Jel 14,12; 1Pt 1,21: „ti őáltala hisztek Istenben”; ApCsel 3,16: „a hit, amely Őáltala van”), a szenvedés is csak akkor hiteles, ha az Jézus szenvedéseiből való szenvedés, ha Jézus maga szenved bennünk. Jézus teste sebeket hordó test. Az egyház Jézus sebeit hordozza. A tanítvány nem lehet nagyobb tanítójánál, sem a szolga az Ő uránál. Pál azonosul Jézus szenvedéseivel: „én az Úr Jézus sebeit hordozom az én testemben.” (Gal 6,17) Az egyház stigmatizált test, Krisztus sebeivel jelöltetett meg, ez a legfontosabb ismérve. Blaise Pascal szerint amiképpen sebeiről ismerték fel Jézust tanítványai,

azonképpen sebeikről ismeri fel Jézus az ő tanítványait.

A gyülekezet mint Krisztus teste meg van feszítve, vele együtt. Csupán így részesülhet a feltámadott életének erejéből is.

A gyülekezet szenvedése a gyülekezet életfeltétele.

b) A szenvedés másik jellegzetessége a keresztyén egyház, az Egyház paradox helyzetéből adódik: a megváltottság nem automatikusan, hanem feladatként, harcként van jelen Krisztus egyházának életében. A gyülekezetnek az érett férfiúságra kell eljutnia, a Krisztusban ékeskedő kornak mértékére. A keresztyén egyház, a gyülekezet nemcsak valamivé lett, új teremtsé, hanem valamivé lesz: „most Isten gyermekei vagyunk és még nem lett nyilvánvalóvá, mivé leszünk.” (1Jn 3,2) A gyülekezet a vagyunk és leszünk kettős állapotában van. A váltság elindul a teljes váltság felé. A keresztyén ember az újjászületés ajándéka révén megérkezett Krisztushoz, és ezért útban lehet Krisztus felé: megököli az óembert, annak minden cselekedeteivel együtt.

A gyülekezet a Krisztus általi megigazultságában szenved, és nem azért, hogy megigazuljon. Megszentelő és nem megigazító szenvedés Krisztus egyházának a szenvedése: „megmosták ruháikat, és megfehéřítették a Bárány vérében.” (Jel 7,14)

c) A Jelenések könyvében a szenvedés mindig egymásért való is. Az egy testnek sok tagja van: „ha szenved egy tag, vele együtt szenvednek a tagok mind.” (1Kor 12,26) Első látásra majdhogynem megbotránkoztatónak tűnik az oltár alatt levő

lelkek kiáltása: „meddig nem ítélsz még, és nem állasz bosszút a mi vérünkért...?” (Jel 6,10) Ok nem „élvezik” az üdvösségüket, hanem a még földön lévő tagjaik, testrészeik, testvéreik szenvedése „fáj” nekik, még az oltár alatti állapotukban is. Persze ez is misztérium: a szenvedés titka ez! János is így nevezi magát: „társatok vagyok a Jézus Krisztus szenvedéseiben.” (Jel 1,9)

d) A gyülekezet szenvedésének van egy olyan kísértése, amely zavart, rémületet okoz, sőt katasztrófátudatot szül. Ez abból a szemléletből, dualisztikus kovászból fakad, hogy abszolutizáljuk a világ sötét erőit, s így mintegy magunk fölé, sőt észrevétlenül Krisztus fölé emeljük őket. János Patmoszon nemcsak Krisztus szenvedésének tanúja és részese, hanem Krisztus királyságának is. Az egész könyvön végighúzódik egy csendes bizonyosság, amely már a levelekben is többször kifejeződésre jut: „Ti az Istentől vagytok fiacskáim, és legyőztétek azokat” (1Jn 4,4); „Mert mindaz, ami az Istentől született, legyőzi a világot; és ez a győzelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk” (1Jn 5,4); „Ki az, aki legyőzi a világot, ha nem az, aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia?” (1Jn 5,5) A világ immár legyőzött világ, az igeidő mindig a múlt, ámde Krisztus királysága minden esetben a jelenben van. Ennél fogva akár az ellenség lebecsülése, akár pedig túlbecsülése jellegzetesen szektás gondolat, hiszen vagy kisebbiti Krisztus váltságmunkáját, egyfelől, vagy megkérdőjelezi Isten mindenhatóságát, másfelől.

A Jelenések könyve egyik legjelentősebb felismerése az, hogy a gonosznak nincs önálló, hanem csak megtúrt hatalma, és minden a pecsétek,

a kürtzők, az elküldött angyalok irányítása alatt áll, rajtuk keresztül pedig a Bárány mindenk fellett való hatalmának van alávetve. A mélység kútjának kulcsa az Ő kezében van (Jel 9,1), Ő jelöli ki a tíz napig való, vagy a három és fél időket. Sokig, időig, félideig: ez a törtszámokat idéző megfogalmazás is arról tesz tanúbizonyságot, Aki „nem hagy titeket feljebb kísértetni, mint elszenvedhetitek; sőt a kísértéssel egyetemben a kimenekedést is megadja majd, hogy elszenvedhesétek.” (1Kor 10,13) Ő ismeri és meg is nevezi a sötét erőket: Apollion, Abaddon; és akinek nevét tudjuk, az hatalmunkban van. A fenevad száma, bármilyen félelmetes volna, mégiscsak emberi szám: „semmit ne félj azoktól, amiket szenvedned kell...” (Jel 2,10)

e) A szenvedésben jelen lehet a kísértés úgy is mint öndicsőítés. Ilyenkor nem az az eset áll fenn, hogy a Gonoszt abszolutizáljuk, hanem — ami még ennél is rosszabb — önmagunkat. Magunknak tulajdonítjuk azt, ami nem a mienk. A világ látványossága, teátronja, színháza lettünk, mind embereknek, mind angyaloknak (1Kor 4,9); de Pálék nem a nézőtéren, hanem a porondon vannak. Nem önmagukat szemlélik, hanem fölfelé néznek, arra, akit István látott állni az Atya jobbján. Pál magatartása modell-értékű: „mekkora üldöztetéseket szenvedtem, de nem én...” (1Kor 15,10; 2Tim 3,11); „gyönyörködöm az erőtlenségekben, bántalmazásokban, nyomorúságokban, üldözésekben és szorongatásokban Krisztusért...” (2Kor 12,10) Nem a szenvedésért magáért gyönyörködöm, hanem Krisztusért, mert kiderül erőtlenségem, és ebben az állapotomban vagyok erős. A

győzelem tudatos kiélvezése éppoly veszélyes, mint az elveszettségtudat sajátos mámore.

Mi hát a helyes magatartása Isten népének a Jelenések könyve szerint?

„Én János, aki néktek atyátokfia is vagyok, társatok is a Jézus Krisztus szenvedésében és királyságában és tülésében, a szigeten valék, amely Patmosznak nevezetik, az Isten beszédéért és a Jézus Krisztus bizonyágtételéért. Lélekben valék ott az Úrnak napján, és hallék hátam mögött nagy szót...” (Jel 1,9.10) Ez az az igevers, amely sűrítetten foglalja magában Isten gyülekezetének a helyzetét és magatartását a szenvedésben.

a) A Jelenések könyve alapszituációját a sziget írja le. Patmosz (táplálék e név jelentése) sziget tulajdonképpen Isten népének világban való létét és elszigeteltségét jelöli, úgy ahogy azt Jézus főpapi imájában olvassuk. Isten népe benne van a világban, de Krisztus váltságműve mintegy elszigeteli őt — a megőrzés révén — a világtól. (Jn 17, 15) Ez a sziget-állapot nem átmeneti, jóllehet száműzetés, ám a mi tápláltságunk „helye” is egyszerűs mind. A Jelenések könyve egyik szereplője, az asszony, a fiút szülő is szigeten van, Istentől elkészített helyen a pusztában. (Jel 12,6) Ott táplálják őt ezerkétszázhatvan napig. Itt kapja táplálékát, hogy jelen lehessen az őt körülvevő népek tengerében. Mindaddig „ott” van — ez az ott azonban nem hely, hanem állapot —, amíg (a 16,20 szerint) „minden sziget elmúlik”. Ám amíg ez bekövetkezik, addig itt kapja táplálékát, a kijelentést a Szentlélekben, a Szentlélek által (εν πνευματι — en pneumatī). Itt hallja a nagy szót (φωνη μεγάλη — fóné megalé).

b) Az Úrnak napján, mondja János. Az állapot meghatározása után az *idő* meghatározása következik. Az, ami történt, történik és meg fog történni minden egyes részletében az Úrnak napján megy végbe. Ő az idő ura. A legsötétebb pokol is alá van vetve az Ő idejének. Ószövetségi szemlélet ez: Jóm Jahve! — így nevezték a próféták a Patmosz-állapotot, de nem az udvari próféták. Akháb, Belsazar, Nabukodonozor, a választott nép történetének legsötétebb korszakai mind-mind az Úr napján mennek végbe. Az Olajfák hegyén Jézus ezt mondja azoknak, akik őt elfogni jöttek oda: „ez a ti órátok, és a sötétség hatalma”, világos jelét adva, hogy Ő az idő ura, és Ő az, aki időt ad az ellenségnek, amiképpen Ő szabja meg az időt azzal a céllal, hogy megismerjék Őt: „adtam néki időt, hogy megtérjen, mindaddig, míg az idő angyala be nem jelenti: és idő többé nem lé-szen...” (Jel 10,6)

c) János nem magánemberként van jelen a szigeten, hanem *testvérként és társként* (συνκοινωνός — szünkoinónosz) van része a Krisztus szenvedésében, Krisztus gyülekezetének egyik tagjaként. A szenvedő gyülekezet szenvedő tagjaként. Nem ti vagytok az én társaim, én vagyok a ti társatok, mondja János. Nem *hősként*, a gyülekezet kiválójaként van jelen, hanem társként. Nem a gyülekezet mindennapi életéből kiemelkedő, a többiektől eltávolodó hős, akit különleges jogok és megilletések emelnek a gyülekezet fölé, hanem testvér és társ. Még csak nem is *primus inter pares* (első az egyenlők között). Ezért János ugyanazt a szenvedést éli, mint a gyülekezet. Így szenvedése nem a magáé, hanem a Jézus Krisztus *szenvedése*.

János nem a maga szenvedését tanúsítja, hanem a Krisztusét.

„Nem vagyok hős előttem, mint ahogy megpróbáltam annak lenni azelőtt, hanem egyszerűen egy kellemetlen ember vagyok — írja Dosztojevszkij —, egy paprikajancsi.”

d) János nem pózol. Ő a Jézus *királyságának* a tudatában van jelen Patmosz szigetén. Szenvedés és királyság. A babiloni tüzes kemencében Isten fia arcát látják a megpróbált ifjakon, amint a zsidó nagytanács tagjai István arcát olyannak látták „mint egy angyalnak orcáját”. (ApCsel 6,15)

Isten népe egyazon időben Krisztussal együtt megfeszített és vele együtt feltámadott nép.

e) János Jézus *hosszútűrésében* is társ. Az ὕπομονή (üpomoné) jelentése: valaminek alatta maradni. A Krisztus iránti szeretet a szenvedésben való hosszútűrésben nyilvánul meg. János nem nyugtalanul szemléli a bizonytalan kibontakozást, hanem alázatban és bizakodásban. Sír és dicsőít. Krisztus képe a Jelenések könyvében állandóan változik: Bárány és Király. A szenvedésben látjuk a királyt, a dicsőségben pedig a Bárányt. Megöletett Bárány és kristálytrónon székelő győzedelmes Úr.

Ez a kétarcúság — Király és Bárány — még a mennyben sem válik el egymástól, mi több, a mennyi Jeruzsálemet („a szent Jeruzsálemet, amely Istentől szállott alá a mennyből” — 21,10) a Bárány fénye világítja be: „És a városnak nincs szüksége a napra, sem a holdra, hogy világítsanak benne; mert az Isten dicsősége megvilágosította azt, és annak szövétéke a Bárány.” (21,23)

Péter apostol így ír erről a kettőségről: „kibe-

szélhatalmas dicsőült örömmel örvendeztek, noha most szomorkodtok különféle kísértések között.” (1Pt 1,6; 4,12.13)

János hallja a szót, megmarad alázatban, akkor is, amikor Isten kibeszélhetetlen dolgokat mutat meg neki, mintegy magához emelvén őt: „Jöjj fel ide, és én megmutatom neked, amiknek lenni kell ezután. (4,1b)

f) János az oltár *alatt* látja a *megölettek* lelkeit. (6,9–11) Isten gyülekezetének szenvedése nem azonos mégsem az oltárra került Bárány szenvedésével. Abban az értelemben nem, hogy nem engesztelő, megváltó, nem váltságot adó szenvedés, hanem a kegyelem ajándéka. Váltságadó módon egyedül a Bárány szenvedett, s ezért egyedül Ő méltó arra, hogy vegyen erőt, tisztességet és áldást és dicsőséget.

Az oltár alatt folyik Isten népének szenvedése, beleértve: a mártíromságot is, abban az értelemben, hogy a Bárány szenvedését és halálát sem minőségében, sem intenzitásában *soha el nem éri*. Jézus Krisztus azért is szenvedett, hogy mi is vállalhassuk az Ő nevében a szenvedést; meghalt, hogy meghalni tudjunk az Ő nevében; győzött, hogy győzni tudjunk az Ő nevében.

„Semmit ne félj azoktól, amiket szenvedned kell...” (2,10)